

**ВЕЋУ ЦЕНТРА ЗА ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРНЕ СТУДИЈЕ И
СЕНАТУ УНИВЕРЗИТЕТА УМЕТНОСТИ У БЕОГРАДУ**
Београд, Косанчићев венац 29

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ И ОДБРАНУ ДОКТОРСКОГ УМЕТНИЧКОГ РАДА:

„У ПОТРАЗИ ЗА ДОМОМ – вишемедијска просторна инсталација”

кандидаткиње

Јелене ВЛАДУШИЋ

на Групи за вишемедијску уметност Интердисциплинарних
последипломских студија Универзитета уметности у Београду

1. Извештај Комисије

На основу уметничког рада из области вишемедијске уметности, приказаног јавно, у галерији *U10* у Београду, од 1. до 17. јуна 2017. године, као и писаног образложења рада, Комисија за оцену и одбрану докторског уметничког рада Јелене Владушић, у саставу:

- **Др Милета Продановић**, редовни професор ФЛУ;
- **Мр Марко Лађушић**, редовни професор ФПУ;
- **Др Иван Правдић**, ванредни професор Академије уметности УНС;
- **Мр Милан Алексић**, редовни професор ФИЛУМ, Крагујевац; и,
- **Др Радивоје Динуловић**, редовни професор ФТН, ментор рада;

донела је на састанку одржаном 30. јуна 2017. године следећи закључак:

Кандидаткиња Јелена Владушић је својим реализованим уметничким делом и писаним образложењем дела предатим 15. јуна 2017. године, испунила услове потребне за приступање одбрани докторског уметничког рада под насловом „У ПОТРАЗИ ЗА ДОМОМ – вишемедијска просторна инсталација”, из области вишемедијске уметности.

2. Биографија кандидаткиње

Кандидаткиња Јелена Владушић рођена је у Новом Саду, 1984. године. Завршила је основне и мастер студије фотографије на Академији уметности Универзитета у Новом Саду. Од 2010. године запослена је на Факултету техничких наука Универзитета у Новом Саду, у звању асистента, где учествује у настави на предметима Фотографија, на студијским програмима Графичко инжењерство и дизајн, као и Сценска архитектура, техника и дизајн. Радове је излагала на четири самосталне изложбе у Новом Саду (Културни центар Новог Сада и Арт клиника) и Београду (галерија Артгет Културног центра Београда), као и на бројним

групним изложбама у земљи (Београд, Нови Сад, Суботица...) и иностранству (Италија, Француска, Немачка, Грчка, Македонија...). Добитница је шест награда (14. Бијенале младих уметника Европе и Медитерана; 12. Међународни тријенале позоришне фотографије; Перспектива...). Фотографију користи као своје главно истраживачко средство, али своје поље деловања проширује на простор и однос према простору излагања, као и на различите медијске линије и средства изражавања.

Кандидаткиња Јелена Владушић је положила све испите и испунила све наставне обавезе прописане студијским програмом докторских уметничких студија на Групи за вишемедијску уметност Интердисциплинарних студија Универзитета уметности у Београду и тиме стекла право да предложи тему уметничког докторског рада. Веће Центра за интердисциплинарне студије и Сенат Универзитета уметности одобрило је кандидаткињи израду докторског уметничког рада под називом „У ПОТРАЗИ ЗА ДОМОМ – вишемедијска просторна инсталација“, из области вишемедијске уметности, а на њен захтев именовала др Радивоја Динуловића, редовног професора, за ментора овог рада. Ментор је 1. јуна 2017. године поднео извештај о завршеном раду, након чега су Веће и Сенат одобрили јавно извођење рада и именовали Комисију за оцену и одбрану рада у наведеном саставу.

У пријави теме, кандидаткиња је описала пројекат „У ПОТРАЗИ ЗА ДОМОМ – вишемедијска просторна инсталација“ као интердисциплинарни докторски уметнички рад утемељен на искуству стеченом кроз низ спроведених теоријских и уметничких истраживања, као и на комплексном истраживачко-стваралачком процесу спроведеном на терену, у сусрету и комуникацији са „актерима“ чије личности и животне судбине представљају драматичну тему кандидаткињиног интересовања. Овим радом кандидаткиња Јелена Владушић желела је да обједини, развије и продуби своја искуства стечена на основним и мастер студијама фотографије на Академији уметности у Новом Саду, интердисциплинарним студијама вишемедијске уметности на Универзитету уметности у Београду, као и вишегодишњем личном уметничком раду, излажући континуирано од 2004. године до данас.

Основна тема, и, уједно, основни предмет рада је велики избеглички талас који је захватио границе Европе, прерастајући од најпре слабо видљивог преливања из једног света у други, у једну нову „сеобу народа“ која добија све драматичније облике. Ова тема, није предмет апстрактне елаборације, нити су егзактно анализирани њени политички и економски узроци, него јој је кандидаткиња приступила као конкретној животној чињеници, у суочењу са емиграцијом житеља афричких и блискоисточних земаља, присиљених да беже пред страхотама рата. Уметнички рад посвећен је преиспитивању новонасталих нестабилних положаја избеглица у тренутном друштвено политичком контексту. Такође, у теоријском, односно формално-техничком смислу, рад је посвећен отварању дискусије о питању вишемедијалности у документарном приступу.

Докторски уметнички рад „У потрази за домом” усмерен је ка приказивању различитих аспеката миграторних политика и кретања, као и позиција (и права) азиланата унутар транзицијске земље, а, у овом случају – Србије. Рад тематизује судбине депривилеговане групе избеглица, који су приморани да на граничном прелазу између Србије и Мађарске чекају повољан тренутак за „илегални” прелазак у Европску унију. На тај начин, указује се на један одређени геополитички простор – на гранични прелаз две државе, али посредно и на један шири политички, друштвени и економски контекст, на политичке и економске потезе који су произвели ову катастрофу, као и на новонастале околности које су последица ових миграција.

У теоријском смислу, рад је усмерен на појединце, односно појединачне портрете и профиле азиланата, са посебним нагласком на појам „невидљивости” који се, с једне стране, огледа у жељи имиграната да на свом путу до уточишта буду што мање примећени, а са друге, у неспремности политичких елита да разумеју и сагледају њихову позицију.

Деликатност пробелмске теме захтевала је и проширену медијску праксу, односно, интердисциплинарно и интермедијално истраживање документарног материјала из медијских извора (штампа, интернет, телевизија) који се баве новонасталом проблематиком избеглица и конкретног ауторског рада на терену, конкретно, фотографисања, снимања појединаца и бележења њихових животних прича и судбина.

3. Детаљна анализа докторског уметничког пројекта

У свом докторском уметничком раду, кандидаткиња Јелена Владушић применила је различите теоријске и уметничке истраживачке методе. Она је извршила анализу релевантне стручне литературе из области теорије фотографије, постмодернистичких теорија, теорије културе, студија уметничке репрезентације, историје уметности, популарне културе и информативних медија, преиспита друштвену и политичку релевантност докторског рада. Такође, она је проучила велики број студија о избеглиштву, извештаја УНХЦР-а, новинских чланака који су обрађивали тему актуелног избеглиштава. У том смислу, она прикупила и анализирала низ различитих примера релевантних за одабрану тему истраживања, из друштвене, културолошке, економске и политичке сфере – са фокусом на конкретне појаве и догађаје из свакодневног живота (медији, интернет, социјалне мреже...) и из света уметности.

У целини, овај рад чине теоријско-истраживачки, феноменолошки, уметничко-истраживачки и стваралачки процес који је усмерен ка интерпретацији сакупљеног садржаја и успостављању односа између теоријског, емпиријског и конкретног теренског рада и интерпретацији њихових исхода.

Теоријски део уметничког докторског пројекта организован је тако да омогући сагледавање и анализу рада како у значењском, тако и у формалном смислу. Изложени су мотиви, почетне идеје, истраживачки процес, разрада идеја, промене које су уследиле и коначне поставке рада, постављени у друштвено-историјски контекст, позиционирани у односу на савремено стваралаштво и поједина уметничка дела, према којима су урађене компарације. Ауторски принцип који се намеће био је усмерен на тражење паралела са уметницима сличне поетике.

Рад на терену, који је представљао и средишњу фазу процеса, базиран је на сакупљању материјала, информација и искустава у оквиру непосредног контекста у којем је рад изведен. Од јула 2015. до фебруара 2016. године кандидаткиња је три пута посетила погранично подручје са Мађарском, и седам пута погранично подручје са Хрватском. Просечна продукција фотографија које су настајеле приликом посете тих места је око 200, што доводи до броја од око 2000 снимљених фотографија. Фотографисано је приближно 1000 избеглица на појединачним и групним портретима, који представљају случајан узорак међу десетинама хиљада избеглих који су у овом периоду прешли Балканску руту. Након сваког одласка на терен и прикупљања материјала следио је процес анализе и поновног сагледавања путање рада, у којима је ревидирана одрживост идеје у контексту нових сазнања. Заснованост овог рада на реалним животним и историјским околностима чини га нераскидиво повезаним са друштвено-политичким контекстом. Промене које су уследиле одразиле су се на методе рада, али и на финално усмерење.

Коначан број фотографија које су прошле селекцију и које су биле представљене у галеријском простору сведен је на 24. Рад је формално развијен из језгра које чине фотографије, док присуство различитих медија кандидаткиња користи како би била оснажена, усмерена и акцентована основна замисао. Као контрапункт статичним сликама у поставци вишемедијске инсталације налазе се и две непрестане видео пројекције пуштене у репетицији (*loop-y*). Тиме је добијен бесконачни видео, који и симболично одражава стање избеглица, њиховог неизвесног положаја, и честог кретања. Обе пројекције приказују покретне слике пејзажа настале приликом одласка на места где се одвијало портретисање избеглица.

Оба видео записа имају своју звучну компоненту коју чине аутентични записи са пута. Видео записи снимани су из руке, из возила у покрету, што се одразило на динамику слике и звука. Подрхтавајућа размазана слика ствара готово апстрактан панорамски приказ који симболизује измештање избеглица у односу на статичност фотографије. Баш због тога што функционишу „у односу на”, а не самостално, кандидатиња ове записе не назива видео радовима, већ покретним сликама.

У техничком смислу, један видео снимљен фотоапаратом марке *Canon*, док је други снимљен телефоном. Оба видео записа обрађена у апликацији *After Effects* (једна од апликација из *Adobe*-овог пакета), која између осталог служи и за обраду видеа. Необрађени снимци су

преузети са камере и телефона и унети у апликацију, монтирани и уклапани тако да прелази из једног у други део буду неприметни, односно бешавни (*seamless*). Након задовољавајућег резултата постигнутог коришћењем ефеката из групе Транзиције (*Transition Effects*), али и коришћењем маске и ремапимарања времена видео записа (*Time Remapping*), рендерован је финални клип. Потом су извршене корекције боје/колор грејдинг (*Color Correction/Color Grading*), чиме је постигнута приближнија гама и боља веза између фотографија и видео материјала.

Поред фотографија и видео-радова, у простору између употребног и изложеног предмета, део изложбе је чинило 30 избегличких ћебади преузетих од *UNHCR*-а. Током снимања на терену, кандидаткиња је имала прилику да буде сведок различитих начина употребе ћебади – употребљивана су као прекривачи, уместо гардеробе, као носиљке за децу, чак и као теписи. У контексту изложбе применом метода апропријације, овај објекат је присвојен и смештен у нов парадигматски оквир: измештан је из „природног” контекста у контекст вишемедијске поставке. Поред тога што постају додирна тачка посетилаца изложбе и избеглица, како кандидаткиња наводи, „призивају њихово присуство и успостављају конекцију између модела представљених на фотографијама и посетиоца изложбе, она служе да посетиоцима изложбе, у недостатку клупа или столица, омогуће да седећи погледају поставку, позивају их да успоре и проведу неко време у галеријском простору”.

Завршну фазу докторског уметничког рада чини израда вишемедијске просторне инсталације у систему повезаних елемената. У настојању да елементи поставке буду тако позиционирани да успоставе међусобну комуникацију не само између „удомљених” елемената, већ и између елемената и галеријског простора, који је третиран као једна од изложбених компоненти. Кандидаткиња је део уметничког истраживања спровела на физичком моделу – макети галерије *U10*, израђене од лепенке у размери 1:33, као и тродимензионалном моделу реализованом у програму *Autodesk 3dsMAX*, у којој је вишемедијска инсталација представљена. Постављањем пропорционално умањених фотографија кандидаткиња је истраживала могуће позиције унутар поставке.

Кандидаткиња је у свом раду прошла кроз комплексан процес истраживања медијских и изражајних средстава, „од приступа који примат даје средствима која су несвесно постала носиоци рада, до пројекта чија су средства произишла као нужност идеје. Од нагомилавања средстава у циљу постизања вишемедијалности дела, до потпуног прочишћења на неопходне и суштинске елементе”. У овом процесу, кандидаткиња Јелена Владушић вишемедијалност почиње да схвата „као иманентну карактеристику савременог стваралаштва, а посебно у односу на третман простор-времена као оквира рада. Употреба других медијских линија у раду треба да настане на органски начин, тако што ће потреба за преношењем конкретног садржаја (наративног, метафоричног, рефлексивног...) изазвати употребу и артикулацију конкретних медија изражавања”.

Докторски уметнички рад „У потрази за домом” свој вишемедијални карактер остварује кроз уодношавање различитих медијских линија: слике, звука, простора и додира. У формалном смислу рад се може поделити на три основна сегмента: фотографију, артефакте (UNHCR-ову ћебад) и покретне слике. Састављен је од различитих фрагмената, без наративног тока, већ је конструкција целовитог наратива препуштена реципијенту. Посматрачу су дати делови који имају функцију катализатора за покретање интерпретације рада. Оваква, наизглед отворена форма, колажног типа, која зависи од субјективног фактора, подложна је различитим ишчитавањима. Фотографије представљају централни део рада и поставке, па би могле бити посматране и независно, за разлику од осталих делова рада који граде значењски и симболички оквир и чине рад целовитим.

У писаном образложењу рада кандидаткиња је детаљно приказала, у четири главна поглавља, на укупно 138 страница текста, свој истраживачки и уметнички поступак, као и опис припреме и реализације рада. У првом поглављу, под насловом Уводна разматрања (стр. 7-11), она се посветила експликацији истраживачког проблема, својим мотивима, циљевима и очекиваним резултатима. Даље, у поглављу насловљеном као Поетичко-теоријски оквир (стр. 12 – 63), кандидаткиња је представила свој истраживачки рад – на теоријском, феноменолошком и уметничком плану. Поглавље је структурирано у 8 глава (од 2.1. до 2.8.), од којих су неке сложене (глава 2.3. – од 2.3.1. до 2.3.3; глава 2.5. – од 2.5.1. до 2.5.3; и глава 2.6. – од 2.6.1. до 2.6.3.). Овде је она детаљно приказала своје бављење темама и феноменима кључно важним за њу саму и њен стваралачки рад: дому, неумомљености, измештању, избеглиштву и избегличкој кризи, Србији у том контексту, миграцијама, медијима, другима и другостима; па, потом: фотографији, позирању за фотографију (анализирајући рад Аугуста Сандера и Ринке Дијкстра), апропријацији као стратегији (приказујући и тумачећи контроверзни рад Аи Веивеија), најзад – покретним сликама у уметности. Треће поглавље посвећено је Методолошким разматрањима (стр. 64-75), а четврто Анализи практичног рада (стр. 76-118).

Овде је у седам глава (од 4.1. до 4.7.), од којих су три сложене (глава 4.1. – од 4.1.1. до 4.1.4; глава 4.2. – од 4.2.1. до 4.2.5; и глава 4.3. – од 4.3.1. до 4.3.6.) кандидаткиња детаљно и исцрпно представила свој докторски уметнички пројекат. Прва глава посвећена је Фотографији, кроз Читање интерактивног значења, Контакт, Растојање и Тачку гледишта; а друга, Анализи портретних фотографија, кроз конкретне радове, насловљене као: Дечак на пању, Жена са кофером, Кошаркаш, Девојка са црвеном марамом и СМБ младић. На исти начин, трећа глава, Групне фотографије, обухвата дела: Отац и дете, Човек са мачком, Браћа која се држе за руке, Бака и дека, Авијатичари и Младићи пред кућом. Четврта глава посвећена је теми Пејзажа, пета Артефактима (UNHCR ћебад – предмети у простору), шеста Покретним сликама, а седма Решавању просторне поставке.

Потом је кандидаткиња у петом поглављу, под насловом Закључак (стр. 119-120) изнела своја завршна разматрања. У шестом поглављу (Прилог – стр. 121-125) кандидаткиња је приказала простале фотографије из рада. Писани рад је формално закључен списком литературе коју је кандидаткиња у раду користила (стр. 126-135), који садржи библиографске и вебографске јединице и референтна уметничка дела, као и кратком радном биографијом кандидаткиње (стр. 136-138).

4. Оцена остварених резултата

Комисија констатује да докторски рад „У ПОТРАЗИ ЗА ДОМОМ – вишемедијска просторна инсталација“ кандидаткиње Јелене Владушић представља сложено, слојевито и аутентично уметничко дело. Она је у свом раду отворила и применила сложен стваралачки поступак, и прошла кроз низ различитих проблемских и стваралачких ситуација, које је пажљиво разматрала, анализирали и вредновала.

Комисија сматра да се Јелена Владушић у свом раду суочила са драматичним личним питањима и дилемама, које, у великој мери, нису само њен уметнички или егзистенцијални проблем, већ представљају парадигматски проблем средине и, истовремено, епохе.

Кандидаткиња је процес рада организовала и спровела изузетно успешно, анализирајући и доводећи у питање сваку конкретну фазу рада, што јој је омогућило да изгради отворен и динамичан уметнички поступак, и, најзад, завршно дело чија се комплексност на најбољи начин трансформисала у прочишћену и јасну вишемедијску структуру. Овде желимо посебно да истакнемо избор и употребу медијских линија којима је изграђена конзистентна целина.

Писано образложење рада је формирано као зрео, јасан и богат исказ, којим кандидаткиња исцрпно објашњава свој поступак, почевши од мотива за избор теме, успостављања теоријских и поетичких основа, преко свих питања са којима се у раду суочавала, до коначних одлука које је у стваралачком процесу доносила.

Писано образложење је ислустровано и опремљено на веома квалитетан начин, а праћено је исцрпним прегледима литературе, извора са интернета, као и референтних уметничких дела.

5. Закључак Комисије

Комисија са задовољством закључује да је кандидаткиња **Јелена Владушић** остварила снажно, целовито и аутентично уметничко дело, повезујући различите медије, средства, значења, форме и уметничка средства у сложену ауторску структуру. Комисија закључује да дело Јелене Владушић представља допринос савременим уметничким праксама у нашој средини, да задовољава све захтеве уметничког докторског рада и да је кандидаткиња испунила циљеве наведене у пријави свог рада, иако у измењеном формалном и медијском оквиру.

На основу свих наведених ставова, Комисија сматра да је кандидаткиња Јелена Владушић испунила услове за приступање одбрани свог уметничког докторског рада под називом „**У ПОТРАЗИ ЗА ДОМОМ – вишемедисјка просторна инсталација**“. Молимо Веће Центра за интердисциплинарне студије и Сенат Универзитета уметности у Београду да овај извештај усвоје и одреде термин јавне одбране овог уметничког докторског рада.

У Београду,
30. јуна 2017. године

Комисија за оцену и одбрану докторског
уметничког рада кандидаткиње Јелене Владушић:

Др Милета Продановић,
редовни професор;

Мр Марко Лађушић,
редовни професор;

Др Иван Правдић,
ванредни професор;

Мр Милан Алексић,
редовни професор;

Др Радивоје Динуловић,
редовни професор